

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.147:51

DOI 10.24195/2414-4665-2022-3-1

Вікторія Андрійчук,

аспірантка кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5065-2021>

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Дослідження праць сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців із проблеми діагностики рівнів готовності майбутніх учителів дає нам можливість охарактеризувати рівні готовності майбутнього вчителя до формування фінансової грамотності учнів початкової школи як вагомого чинника, що в подальшому впливатиме на загальну фінансову обізнаність їх вихованців. Питання фінансової грамотності проходять наскрізною змістовною лінією через усі навчальні програми у закладах освіти. Таким чином, сучасна українська школа відчуває потребу в отриманні практичних знань про фінанси українського суспільства, розвитку ключових фінансових та підприємницьких компетентностей.

У статті презентовано особливості діагностики рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до формування фінансової грамотності учнів. Проведено діагностичне дослідження, спрямоване на визначення індивідуальних шляхів удосконалення знань та умінь студентів в контексті фінансової сфери. Серед опитувальників та методик, які дозволяють дослідити дане питання, за основу взято напрацювання Р. Бонда, О. Куценко та Н. Лозицької, які проводили дослідження з питань фінансової грамотності, обізнаності та використання фінансових послуг в Україні, орієнтуючись на досвід зарубіжних країн. Апробовані методики дали можливість визначити рівні готовності студентів до формування фінансової грамотності в учнів початкової школи, які відповідають таким кількісним показникам: низький (репродуктивна готовність) – 73%, середній (виконавчо-пошукова готовність) – 27% та високий рівні (творча активність). Дані свідчать про необхідність запровадження системної роботи щодо оволодіння студентами знань та умінь з фінансової грамотності задля подальшого їх застосування в ЗЗСО.

Ключові слова: діагностика, рівні готовності, фінанси, фінансова грамотність, фінансова обізнаність, фінансова поведінка.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Відповідно до результатів соціологічного дослідження, проведених маркетинговою дослідницькою компанією InMind, на сьогодні існує проблема підвищення фінансової грамотності серед молоді (Проект USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP), 2012). Оцінка їхніх знань, умінь та навичок у сфері фінансів, аналіз основних теоретичних та практичних аспектів фінансових стратегій студентів, планів та досвіду щодо фінансових послуг свідчать про необхідність глибокого дослідження означеної проблеми задля знаходження шляхів її вирішення.

За умови відсутності належного рівня фінансової грамотності молоді буде важко задовольнити свої потреби та бажання, збалансувати їх у довгостроковій перспективі. Таким чином, потрібна система фінансова підготовка молоді у процесі здобуття освіти у закладах вищої освіти, яка допоможе їм сформувати гнучкі знання та уміння у фінансовій сфері. Зокрема, важливо працювати над формуванням фінансової грамотності у майбутніх учителів початкової школи, які у своїй професійній діяльності

можуть активно залучатися до виховання фінансово успішних дітей.

Мета та завдання. Розкрити технологію дослідження рівнів готовності майбутніх вчителів початкової школи до формування фінансової грамотності учнів; здійснити діагностику рівнів готовності майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів початкової школи та інтерпретацію її результатів.

Методи дослідження: теоретичний: аналіз методичної та науково-педагогічної літератури з теми дослідження; систематизація проаналізованого матеріалу; аналіз документації та результатів діяльності дослідників із проблеми проведеного дослідження; емпіричні: тестування майбутніх учителів початкової школи, інтерв'ю з майбутніми вчителями; статистичні – методи первинної статистичної обробки результатів експерименту – вибіркове середнє.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці С. Мартиненко (Мартиненко, 2008), О. Мельник (Мельник, 2020), Г. Фесенко (Фесенко, 2018) зазначають, що без діагностики освітній процес не буде ціліс-

ним. Тому обов'язково потрібно проводити діагностику явищ і процесів, які допоможуть підвищити та урізноманітнити освітній процес. О. Божович (Кривонос, 2021) та І. Підласий (Підласий, 1998) розглядають діагностику у контексті аналітичної діяльності, що розкриває основні процеси та явища, які потребують дослідження.

Акцентуючи увагу на ролі фінансової грамотності та обізнаності, звертаємо увагу на праці таких вчених, як: О. Блискавка (Блискавка, 2009), Бонд Р. (Бонд, 2010), Т. Кізіма (Кізіма, 2012), О. Кривонос (Кривонос, 2021), І. Ломачинська (Ломачинська, 2011). У своїх працях дослідники розкривають поняття фінансової грамотності та обізнаності як учнів, так і студентів.

Під фінансовою грамотністю Т. Кізіма визначає «сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень» (Кізіма, 2012).

Науковець О. Блискавка під фінансовою грамотністю визначає стан, коли людина просто живе, а не приділяє велику частину свого життя на те, щоб шукати нові джерела доходу: вона має пасивний дохід, який регулярно і постійно сприяє її фінансовому збагаченню (Блискавка, 2009).

З психологічної точки зору вивчає дане поняття І. Ломачинська, яка визначає фінансову грамотність як спосіб мислення, котрий передбачає використання оптимальних шляхів та раціональних ідей для покращення якості та рівня життя як окремої людини, так і всього суспільства загалом (Ломачинська, 2011).

Не дивлячись на наявність праць у сфері фінансової грамотності студентів, діагностиці цього питання приділено недостатню увагу, а цілісне дослідження, яке б розкрило рівні готовності студентів спеціальності «Початкова освіта» до формування фінансової грамотності учнів, на сьогоднішній день відсутнє.

Результати дослідження. У 2009–2012 рр. агентствами США з міжнародного розвитку (USAID) було проведено дослідження щодо визначення рівня фінансової грамотності українців. На жаль, їх показники продемонстрували досить низький її рівень, що є свідченням фінансової безграмотності населення (Проект USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP), 2012). Результати проведених досліджень щодо рівня фінансової освіченості молоді України свідчать також про те, що більшість осіб віком від 20 до 30 років недостатньо орієнтуються у таких поняттях та процесах, як: кредит, іпотека, страхування, змінювані процентні ставки, інвестиційні фонди, акції або облігації. Значна кількість молодих людей не може правильно відповісти на прості математичні питання, знання відповідей на які необхідні для управління власними фінансами. Причини такого становища є недостатній рівень підготовки молоді до життя, відсутність належної підготовки на всіх рівнях шкільної і вищої освіти. Таким чином,

проблема підвищення фінансової грамотності населення в Україні потребує нагального вирішення, яку, на нашу думку, варто починати з початкової школи з допомогою вчителів. Зазначене міркування актуалізує системну спеціальну підготовку майбутніх учителів початкової школи до формування фінансової грамотності школярів.

Основними завданнями щодо формування фінансової грамотності у здобувачів освіти є: виховання фінансово незалежної особистості та законослухняного громадянина; засвоєння знань про фінансові закономірності, особистий та сімейний бюджет, культуру та практику підприємництва; закріплення навичок раціональної фінансової поведінки у різних ситуаціях, самостійності та комунікативних вмінь; розвиток здатності аналізувати, прогнозувати та планувати, самостійно робити висновки та узагальнення. Основні методи і форми, які допоможуть реалізувати поставлені завдання: лекція, практичні, семінарські заняття, проблемні питання і завдання, мозковий штурм, навчальна дискусія, тести, моделювання ситуацій тощо.

Сьогодні залишаються невирішеними питання щодо сучасних підходів до організації освітнього процесу з фінансової підготовки учнівської і студентської молоді, методів, форм і засобів навчання в школі і ЗВО. З метою визначення актуального стану готовності майбутніх учителів початкової школи до формування фінансової грамотності молодших школярів проведено системне діагностичне дослідження.

Поняття «діагностика» І. Підласий розглядає як систему технологій, засобів, процедур, методик і методів висвітлення обставин, умов і факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків у зв'язку із заходами, що передбачаються або здійснюються (Підласий, 1998). Науковець акцентує увагу на діагностиці стану досліджуваних явищ та процесів, контрольна та оцінювальна функції при цьому не проявляються.

Вчений О. Божович та його послідовники підтримують думку І. Підласого та розглядають діагностику перш за все як виявлення якостей навчання суб'єктів за допомогою вироблених критеріїв, а також з'ясування причин їх типових утруднень і помилок при виконанні завдань, встановлення способів корекції досягнутих результатів (Кривонос, 2021).

Вивчаючи праці науковців визначено, що поняття «діагностика» розглядається в таких аспектах:

- як процес, процедура розпізнання будь-якого об'єкта, стану;
- як галузь науки, що вивчає принципи, етапи, методи і процеси розпізнання;
- як спеціальна практична діяльність, яка здійснюється вчителем у його професійній діяльності.

Вчена О. Мельник визначає діагностику як «спеціальний вид педагогічної діяльності, спрямований на вивчення та розпізнання стану об'єктів (суб'єктів)

навчання і виховання з метою взаємодії вчителя й учня та ефективного управління цим процесом» (Мельник, 2002).

Діагностування, за визначенням С. Мартиненко, є отриманням інформації про стан і розвиток контрольованого об'єкта, його відхилення від норми. А діагностика – це система технологій, засобів, процедур, методик і методів висвітлення обставин, умов і факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, встановлення їх ефективності та наслідків у зв'язку із заходами, що передбачаються або здійснюються (Мартиненко, 2008).

Провівши аналіз науково-педагогічної літератури, дотримуючись думки, що діагностика є важливим інструментом у вирішенні проблем, які можуть виникати в освітньому процесі. Важливим залишається вибір технологій її реалізації. Діагностика є організованим процесом. В основі її організації лежить певна технологічна схема, яка відображає послідовність та комбінацію використання методів дослідження. В основі діагностики покладено певну технологію, що є варіантом раціонального побудови процесу діагностики. У науці виокремлюють декілька типів технологій. Найбільш простою з них є лінійна технологія, що полягає у послідовному проведенні діагностики за етапами постановки проблеми, формулюванні завдань їх вирішення, виборі методів діагностики, проведення аналізу та пошуку позитивних рішень, експериментальній перевірці рішення, якщо вона можлива, розробці інновацій.

На практиці не завжди вдається побудувати технологічну схему так прямолінійно і послідовно, оскільки на кожному з етапів можуть виникнути нові проблеми або труднощі, які змусять повернутися до попереднього етапу та скоригувати його роботу. Такі дії потребують повернення до пройдених етапів та коригування вже проведених діагностичних робіт. Так виникає новий тип технології дослідження – тип циклічної діагностики. Він характеризується поверненнями до пройдених етапів, повторенням пройденого задля забезпечення надійності результатів.

Багато схем раціональних технологій передбачають можливість паралельного виконання робіт чи операцій. У технології діагностики такий підхід також існує. Наприклад, за складними, комплексними проблемами можна виконувати окремі діагностичні роботи паралельно. Більше того, в деяких випадках це виявляється просто необхідним.

Наступною є технологія адаптивного типу. Суть її полягає у послідовному коригуванні технологічної схеми у міру проведення кожного з етапів діагностики. Це технологія супутньої проблеми: що робити далі, що можна зробити в цій ситуації? Кожен етап у цій технологічній схемі оцінюється за його результатами, і ця оцінка необхідна для визначення нового етапу.

Якщо ціль діагностики є часткові зміни, то використовується технологія послідовного просування. Вона побудована на оцінці існуючої якості певного

процесу та пошуку непринципових, незначних, але реальних змін якості. Така технологія дозволяє проводити дослідження за незначних ресурсів, уникати ризиків інновацій, підвищити надійність перетворень.

Залежно від умов, характеру проблеми визначають найбільш ефективні технології діагностики. У нашому випадку найбільш цінною є технологія адаптивного типу, оскільки вона дозволяє послідовно вивчити проблему та оцінити результати для вирішення супутніх проблем.

Задля визначення рівнів готовності майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів початкової школи нами було використано адаптовані анкети, що використовуються маркетинговою дослідницькою компанією InMind.

Діагностування відбувалося на базі Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка. У ньому взяло участь 86 респондентів. Серед них студенти III та IV курсів, спеціальності 013 «Початкова освіта», освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст.

Основним завданням дослідження було визначення рівнів фінансової грамотності, обізнаності та використання фінансових послуг, а також громадської обізнаності щодо прав споживачів фінансових послуг та їх захисту.

Також використано метод інтерв'ю за методикою «обличчям-до-обличчя», які підсилили результати дослідження. Загальна кількість питань, які було запропоновано респондентам, складала 52. Анкета поділена на чотири розділи, кожен з яких допомагає вивчити стан проблеми в конкретному аспекті.

Перший розділ містить запитання стосовно визначення самооцінки студентів щодо їхнього рівня фінансової грамотності.

Для того щоб визначити рівень самооцінки фінансової грамотності студентів, було запропоновано оцінити їхні фінансові навички за допомогою виставлення оцінки за шкалою від «нічого не знаю» до «відмінно». Результатами даного анкетування є такі показники: 4% студентів оцінили свій рівень оволодіння навичками фінансової грамотності як відмінний, 20% – добрий, 57% – задовільний, 17% – незадовільний, 2% – не мають жодних знань та навичок у сфері фінансів. Отримані показники є свідченням того, що студенти потребують значного рівня підготовки в контексті фінансової грамотності задля успішного її формування в учнів початкової школи.

Другий розділ включає в себе 7 питань, які допомагають визначити рівень умінь у контексті фінансової математики. Пропоновані математичні питання були тісно пов'язані з фінансами та давали уявлення студентам щодо рівня їхньої грамотності у зазначених питаннях. Такими питаннями були:

– Припустимо, що Ви поклали на банківський рахунок депозит на суму 100 000 грн. на 2 роки під відсоткову ставку в розмірі 8%. Скільки грошей буде

на Вашому рахунку через 2 роки, якщо Ви нічого не будете ні знімати, ні докладати? Варіантами відповідей були: Більше 108 000 грн.; Рівно 108 000 грн. Менше 108 000 грн.; Важко сказати / не знаю.

– Припустимо, що Ви поклали на банківський рахунок депозит на суму 100 000 грн. на 5 років під відсоткову ставку в розмірі 10%. Відсоток нараховується наприкінці кожного року та додається до основної частини. Скільки грошей буде на Вашому рахунку через 5 років, якщо Ви не зніматимете ні основну частину, ні відсотки? Варіанти відповідей: Більше 150 000 грн. Рівно 150 000 грн. Менше 150 000 грн. Важко сказати / не знаю ... (Бонд, 2010).

У порівнянні з попереднім анкетуванням дані даного тесту демонструють більш реальні показники щодо фінансової грамотності студентів. Таким чином, справжній показник рівня фінансової грамотності студентів є доволі задовільним – 54%, 26% – незадовільний, добрі – 18%, 2% – не мають жодних знань та навичок у сфері фінансів, відмінний рівень відсутній, оскільки жоден зі студентів не дав правильної відповіді на всі питання. У першій та другій групах запитань студенти демонструють приблизно однакові показники, що є свідченням того, що вони адекватно оцінюють свої знання та вміння у фінансовій галузі.

Наступний розділ відображає знання цивільних прав та прав споживачів фінансових послуг. Тест містить 4 групи питань, які відображають знання основних дефініцій (франшиза, кредитна історія, страхування, пластикова карта, цінні папери тощо), фінансових продуктів, відповідальності та захисту у контексті фінансових послуг (гарантування вкладів у банках, гарантування інвестицій, гарантування страховки тощо).

На жаль, як і в попередніх тестах, відсутні студенти з високим рівнем фінансової обізнаності, добрий рівень склав 8%, задовільний – 34%, 66% – незадовільний, 18% – не відповіли правильно на жодне з питань тесту. Дані показники є доволі низькими та відображають загальний низький рівень фінансової обізнаності студентів.

Четвертий розділ допомагає виявити рівень використання фінансових послуг та моделей фінансової поведінки студентів. Студентам запропонували дати відповіді на питання щодо управління їхнім сімейним бюджетом, кредитної історії та варіантів заощаджень і вкладів. Відповідно до відповідей студентів визначено що 71 % студентів визначили, що вони мають задовільний рівень фінансового благополуччя, 29% – незадовільний. Представлені показники свідчать про те, що студенти загалом не задоволені своїм фінансовим становищем та прагнуть його значно покращити.

Дані проведеного дослідження демонструють загальний незадовільний рівень фінансової грамотності серед студентства. Майбутні вчителі краще орієнтуються в основних дефініціях у сфері фінансів, однак доволі погано розуміють основні фінансові операції – заощадження, накопичення, інвестування. Більшість з них потребує здобуття умінь вести сімейний

бюджет та покращувати свою обізнаність у сфері заощаджень і кредитування.

Дослідження відображає структуру фінансової грамотності, що включає такі складники: знання, уміння й навички та ціннісні установки. Відповідно до них готовність майбутнього вчителя до фінансового виховання учнів можна визначати за трьома рівнями: високий рівень готовності (творча готовність) мали студенти, які набрали 80-100 балів; середній рівень (висока навчально-пошукова готовність) – 60-80 балів; низький рівень (репродуктивна готовність) – нижче 60 балів.

Низький рівень (репродуктивна готовність) характеризується: байдужим ставленням студентів до фінансової діяльності та доцільності ознайомлення з її основами учнів під час вивчення фінансової грамотності; знанням окремих елементів фінансових знань та умінням розв'язувати нескладні задачі фінансово-математичного змісту; невмінням визначати можливості для фінансового виховання учнів під час вивчення конкретних тем шкільного курсу та розробляти проект їх реалізації; відсутністю бажання до самоконтролю та невмінням адекватно оцінити власну готовність до підвищення фінансової грамотності учнів початкової школи. Цей рівень готовності відрізняється нестійкістю вольових зусиль студента та пізнавальних психічних процесів (пам'яті, мислення, уявлення), Студент такого рівня готовності не здатний до роботи з навчання основ фінансової грамотності учнів початкових класів. Під час нашого дослідження показник таких студентів склав 73%.

Середній рівень (виконавчо-пошукова готовність) характеризується досить стійкою і продуктивною пізнавальною активністю; основні мотиви такої активності – потреба мати хороші бали, бажання зайняти високий статус у системі взаємостосунків групи. Студент намагається осмислити навчальний матеріал, самостійно розібратися в ньому. Йому притаманні вміння аналізувати, виділяти головне, робити висновки та узагальнення. Студенти цієї групи потребують допомоги з боку викладача. Характерною ознакою цього рівня пізнавальної активності є стійкі вольові зусилля, які проявляються в тому, що студент намагається довести розпочату справу до кінця, труднощі не впливають на прагнення виконати навчальне завдання, пов'язане з розв'язуванням і складанням задач фінансового змісту. Проте інтерес до результатів навчання переважає над інтересом до самого процесу навчальної діяльності. Даний показник складає 27%.

Високий рівень (творча готовність) – чітко виражене задоволення від учіння, стійкий інтерес до самого процесу діяльності, готовність і здатність виконувати творчі завдання, в першу чергу розв'язувати і складати задачі фінансового змісту, володіння прийомми продуктивного застосування знань у нових ситуаціях. Розумова діяльність студентів характеризується високим почуттям відповідальності, особистою значущістю отриманих знань; позитивною мотива-

ційною готовністю до одержання нових знань; вмінням планувати роботу, самокритично оцінювати отримані результати, застосовувати набуті знання, вміння та навички до розв'язування поставлених завдань (Фесенко, 2018).

Результати діагностування рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до підвищення фінансової грамотності учнів свідчать про необхідність підвищення рівня фінансової грамотності студентів. Вирішити представлену проблему має систематична робота в контекст ЗВО.

Висновки. На сьогодні проблема фінансової грамотності молоді є більш ніж актуальною. Провівши діагностику рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до здійснення фінансової грамотності на практиці, визначили, що більшість студентів не володіють елементарними знаннями з фінансової сфери, отже, не можуть на високому рівні здійснювати формування фінансової грамотності у своїх вихованців. Результати проведених досліджень свідчать про необхідність систематичної роботи щодо підвищення рівня фінансової грамотності серед студентства за рахунок проведення практичних, тренінгових занять, запровадження регулярних творчих економічних конкурсів та конференцій, залучення студентів до вебінарів, коворкінгів, нетворкінгів з фінансової тематики тощо.

Вивчення основ фінансової грамотності може здійснюватися під час апробації окремого курсу або факультативу у ЗВО, що має носити проблемно-орієнтований характер. Студенти будуть краще сприймати матеріал, поданий у проблемній формі, що розвиває споживчу компетентність. Загалом інвестиції у підвищення фінансової грамотності молоді принесуть віддачу у стратегічному розвитку економічної сфери держави та суспільства.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку є розроблення технологій, які допоможуть розвивати фінансову грамотність майбутніх учителів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блискавка О. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки. URL: <http://www.nifi-abik.ru/nifi/info/pres002.pdf>.
2. Бонд Р., О. Куценко, Н. Лозицька. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки. Київ, 2010.
4. Захист прав споживачів фінансових послуг: поінформовані та захищені споживачі – запорука підвищення довіри до фінансового сектору / Проект USAID «Розвиток фінансового сектору» (FINREP). 2009–2012. URL: http://www.finrep.kiev.ua/download/legal_publication_jan2013_ua.pdf.
5. Кізіма Т.О. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник THEU*, 2012. № 2.
6. Кривонос О. Педагогічна діагностика: історичні витоки, генезис, сучасні підходи в контексті концепції «Нова українська школа». URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/06/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%81.pdf>.
7. Ломачинська І.А. Фінансова грамотність як основа оптимізації фінансової поведінки в умовах глобалізації. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова*, 2011. Т. 16, Вип. 20.
8. Мартиненко С.М. Діагностична діяльність майбутнього учителя початкових класів: теорія і практика: монографія. Київ : КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008.
9. Мельник О.М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до діагностичної діяльності : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Запоріжжя, 2002.
10. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів. Київ, 1998.
11. Фесенко Г.А. Підготовка майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018.

REFERENCES

1. Blyskavka O. Finansova hramotnist naseleennia ta rozvytok natsionalnoi ekonomiky [Financial literacy of the population and development of the national economy]. URL: <http://www.nifi-abik.ru/nifi/info/pres002.pdf> [in Ukrainian].
2. Bond R., O. Kutsenko, N. Lozytska. (2010) Finansova hramotnist ta obiznanist v Ukraini: Fakty ta vysnovky [Financial literacy and awareness in Ukraine: Facts and findings]. K. [in Ukrainian].
3. Zakhyst prav spozhyvachiv finansovykh posluh: poinformovani ta zakhyscheni spozhyvachi – zaporuka pidvyshchennia dovery do finansovoho sektoru / Proekt USAID «Rozvytok finansovoho sektoru» (FINREP) [Financial Consumer Protection: Informed and Protected Consumers are the Key to Increasing Confidence in the Financial Sector / USAID Financial Sector Development Project (FINREP)]. 2009–2012. URL: http://www.finrep.kiev.ua/download/legal_publication_jan2013_ua.pdf [in Ukrainian].
4. Kizyma T. O. (2012). Finansova hramotnist naseleennia: zarubizhnyi dosvid i vitchyzniani realii [Financial literacy of the population: foreign experience and domestic realities]. *Visnyk TNEU*, № 2. [in Ukrainian].
5. Kryvonos O. Pedahohichna diahnostyka: istorychni vytyky, henezys, suchasni pidkhody v konteksti kontseptsii «Nova ukrainska shkola» [Pedagogical diagnostics: historical origins, genesis, modern approaches in the context of the concept «New Ukrainian School»]. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/06/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%81.pdf> [in Ukrainian].
6. Lomachynska I. A. (2011). Finansova hramotnist yak osnova optyimizatsii finansovoi povedinky v umovakh hlobalizatsii [Financial literacy as a basis for optimization of financial behavior in the context of globalization]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnikova*, T. 16, Vyp. 20. [in Ukrainian].
7. Martynenko S.M. (2008). Diahnostychna diialnist maibutnoho uchytielia pochatkovykh klasiv: teoriia i praktyka: monohrafiia [Diagnostic activity of future primary school teacher: theory and practice: a monograph]. K.: KMPU imeni B.D. Hrinchenka.[in Ukrainian].
8. Melnyk O. M. (2002). Pidhotovka maibutnikh uchytieliv pochatkovykh klasiv do diahnostychnoi diialnosti [Preparation of future primary school teachers for diagnostic

activities]: dys... kand. ped.nauk: spets. 13.00.04. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].

9. Pidlasyi I. P. (1998). Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv [Diagnostics and expertise of pedagogical projects]. K.[in Ukrainian].

10. Fesenko H. A. (2018). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv matematyky do pidvyshchennia finansovoi hramotnosti uchniv profilnoi shkoly [Training of future mathematics teachers to improve financial literacy of secondary school students]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. K. [in Ukrainian].

Viktoriiia Andriichuk,
graduate student of the

Department of Education and Psychological and Pedagogical Sciences,
Borys Grinchenko Kyiv University,
St. Bulvarno-Kudryavska, 18/2, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5065-2021>

DIAGNOSTICS OF LEVELS OF READINESS OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION OF FINANCIAL LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS: TOOLS AND TECHNOLOGIES

Researching the works of modern domestic and foreign scientists on the problem of diagnosing the levels of readiness of future teachers gives us the opportunity to characterize the level of readiness of the future teacher for the formation of financial literacy of primary school students as a significant factor that will further influence the general financial awareness of their pupils. Issues of financial literacy pass through a meaningful line through all educational programs in educational institutions. Thus, the modern Ukrainian school feels the need to obtain practical knowledge about the finances of Ukrainian society, the development of key financial and entrepreneurial competencies.

The article presents the peculiarities of diagnosing the levels of readiness of future primary school teachers for the formation of students' financial literacy. A diagnostic study was conducted aimed at determining individual ways of improving students' knowledge and skills in the context of the financial sphere. Among the questionnaires and methods that allow researching this issue, the work of R. Bond, O. Kutsenko and N. Lozytska, who conducted research on financial literacy, awareness and use of financial services in Ukraine, based on the experience of foreign countries, was taken as a basis. The tested methods made it possible to determine the level of readiness of students for the formation of financial literacy among primary school students, which correspond to the following quantitative indicators: low (reproductive readiness) – 73%, medium (executive-research readiness) – 27% and high level (creative activity). The data indicate the need to implement systematic work on students' mastery of knowledge and skills in financial literacy for their further application in PPE.

Key words: diagnosis, readiness levels, finance, financial literacy, financial awareness, financial behavior.

Подано до редакції 31.10.2022